

אותה של הגנת עולמין

מאת מידד שיק

כי אין אני נוהג בך כבוד. לבדך את פה, וכבר אין את צעירה. עליך לעבור לביתך.
עברה האם לבית בנה. מובן כי הטיפול בה, היה למעלה מכל בקורת. אולי לא רחקה נחת לפעמים, אך זה, מפני שהגיעה לגיל בו אין אדם יודע מה טוב לו. אשה שעברה את השמונים אינה צריכה להתרוצץ אחרי תרגולת ועגל, ואין לה לשוטט על פני חוצות.

★ ★ ★

והנה מאס הגוף הזקן בדבר, והחל מודיע כי בלה, ובאה עתו לחיסולי. הזקנה חשה בדבר בלי פחד, והתכוננה למותה, בשלחה: קנתה מקום מכובד במקברה (ליד בעלה), בד משוכה לתכריכים, ומצחיה, שתעמודנה לה ביום הדין. העבירה את שארית נחלתה שבכפרי, והתפללה יום יום על יטורי מותה, שלא יכבדו ממנה ולא יביאה לידו נסיון.
"עוברת ובטלה הזקנה", אמרה כלתה שושנה. הנה היא התחילה לחיות עם האל."

אז קפץ על הזקנה רגום של הרופאים: היתכן כי יצפה אדם בשלוח כזאת למותו? אין זה מקובל, ואין זה מוסרי. צריך אדם לירוא את המות, שאם לא כן, הלכה פרנסתם. ותבוא על הישישה שנה ארוכה, בה היתה שדה פעולה לרופאים. וכי מה היה לרופא בגוף שמלאו ימיו? אבל הן זה דבר הרופאים: כל עוד חי הגוף חובה לעסוק ברפואתו.

"אבל הגידונו לי", טענה הזקנה. "מדוע כל כך רבים הם? רוצים אתם ברופא, יהיה רופא. אבל אני כבר ראיתי ארבעה. למה זה? הרי מרוב בדיקות, עוד עולמים הם לקצר את ימי. כמה לוקח רופא בדמי ביקור?"

אכן, הרבה הקריב בית לומין. אותה שנה, כמעט קיצרה את ימי שושנה (היא אשת יעקב, כבת ששים, צבועת שער, אוהבת נקיון — בית מסודר וגוף מסודר, וגם את הטיפול בבלה בפני עצמו: מסרה, מסאו, מניקור, רופאי שיניים, מגידי עתידות, עתונאים, תופרות, זורגאליים, עוזרות בית, כלי חשמל ושאר תענוגות בנות חחה). רופאי החמות, גילו מכרה זהב גם בחלי הכלה, ובחן כל המהומה, הוכרת יעקב לשלוח את אשתו למקום מרפא. לולא כן, לא היתה עומדת בזה.

חולה בבית אינו נוחות רבה. יעקב יכל להעביר את רוב שעות יקיצתו מחוץ לביתו, בעבודה, אך לא כן שושנה. ודירתה היתה אחד הדברים שאהבה לראותם, ומראה דירה זאת נפגם, גם מרים, בת הזקונים, אשר מרוב ברונות, טרם נמצא לה גואל, לא יכלה להזמין את חבריה האינטליגנטים שיקימו רעש בבית, בו שרוי שכיב מרע.

אבל השנה כולה, עם כל סבלותיה, היתה כאין, לעומת ימי האם האחרונים.
היא עצמה, נמלטה כבר מידי הרופאים. רוב הזמן מוטלת היתה חסרת הכרה, וברגעים בהם חזרה הכרתה אליה, היתה המופת ומדמדמת. הבית כולו רבץ על הגוססת. שלשה ימים ארך סיוט הגסיסה, חלום בלהות של חרחור, גניחות, פטיעה על קצות האצבעות, לחשים, משטר של אחות, הרחת מים, יראה מפני אחד הפתחים בדירה, השפלת עיניים, וסרחונית רפואיים.

בתוך תוכם ציפו הכל (לבד מהאחות, ששכרה היה שלשים לירות ליממה) לטוף, ובכל זאת עשו ככל שיכלו, להאריך את הגסיסה.

★ ★ ★

ליעקב נדמה, כי הנה לא יעמוד בו כוחו וייצא מדעתו. הגח המוטל בחדר האחרון ומרכז סביבו את הבית, כבר לא היה אמו. זו היתה מפלצת נסתרת, שחדרה לדירתו באורח מסתורי.

היתה שעת ערב מאוחרת. מר לומין ישב לבדו, עיף. כבר כמה ימים אין שנתו שנה, וסעודתו אינה סעודה. אפשר היה עולה עתה על משכבו, לולא סחד. תחת זאת, ישב זקוף, משקפיו לעיניו, ידיו משחקות בחוברת ובתיק המשקפים, ועיניו לטושות אל לא כלום.

(הזקנה גליט גמעה שש כוסות בירה, השגינה ראשה על אגרופה, ונרדמה בישיבה. ר' אלי אמר כי לא נוח לו, שכב לישון, ולא קם. גימיה שחזור אחרי רעתה של מרים הפליג במטוס, ומאו לא נראה.)
"אפשר לקבל סדין נקי?"

נרתע. האחות היא ששאלה. סדין? איפה סומנת שושנה את הסדינים? מדוע אין הן בבית כשזקוקים להן? אולי בארון...
ההיא משהו בעמידת האחות? אולי משהו בדממת הבית, דממה פתאומית, מיודת?

ודוקא עתה לבדו הוא. הרי צריך לעשות דברים. למר לומין לא היה כל נסיון בקבורת מתים. באים אנשי חברה קדישא וקוברים. אבל מי קורא להם? ומתי? ואין מדברים אליהם? צריך גם מודעות בעתונים. "ביגון קודר..." או איך זה? "בצער רב..."
"אפשר לקבל סדין נקי?" חזרה האחות על בקשתה. למר לה סדין? ודאי יודעת היא. כלום יוצאת היא מהבית, ומשאירתו לבדו עם, עם... אותו דבר? הצריך הוא לשלם לה עתה? האם עליו לאמור משהו? להתפלל? מה זה

מגולה וטובל מאבני המרה) כי לא תקום אמו מחוליה, אף שהיה ברור לרופאים, כי טיפולם רק יאריך את יסוריה, ואף שהיא עצמה לא הביעה כל התנגדות לסדרי העולם, אשר לפיהם הגיע תורה לצאת ממנו; בכל זאת חייב היה מר לומין (הכרס כמעט לא ניכרת בקומתו הארוכה), חייב היה מר לומין (למצפוניו לדעת הקהל?) להוציא על רפואת אמו ממון רב.
"מה מחירן של גולות אלה?" שאלה האם.
"מה אכפת לך? הרי אני המשלם," אמר יעקב.
"וממונך אינו ממונך?" דחקה הישישה. "מה מחירן?"
"שש לירות," חצה יעקב את הסכום, משום דרכי שלום.
"אה," נדה הישישה בראשה. "דוקטור-מרקוביטש היה רושם גלולות גדולות כפליים, ור' שמהה רוקח היה נוטל דמיהן, עשרים בבישליק אחד."
(גם ד"ר מרקוביטש וגם ר' שמהה רוקח מתו לפני שנים

רבות. בימים הטובים ההם, יכל אדם לחלות שנה תמימה בנאפוליאון אחד).
לא היה טעם להתחכח עם איכרה חסכנית זאת, וכך הוסיפו לשלם, מר לומין בממונו ובדאגתו ואמו ביסוריה ובסבלנותה, את מחיר הפרסטיטיווה.

★ ★ ★

יעקב היה הבן האחד שנשאר בארץ. האחרים נדדו, כי צר היה להם המקום בפנה נידחת זאת. גם יעקב נדד, אבל רק עד העיר הגיע. אחרי שנתאלמנה, ישבה האם שנים רבות לבדה בכפר, עד כי היה הדבר לשיחת לשון הרע.

יום אחד חנתה המכונית ההדורה ליד בית האבן הישן שבכפר. מר לומין בא לאחד מביקוריו הנדירים בבית בו נולד. מביקור לביקור היה הבית, משום מה, מתחפץ. מר לומין שחה מפני המשקוף. אמו היתה מטפלת באפרוחים. כי עליו וטאכל, פקדה האם. מר לומין כבר סעד, אבל ידע כי עשוי לטעור שנית.

"אמא," פתח ואמר אחרי שעשה את רצונה וטהר את הצלחות. "באתי לקחתך אלינו."
"לא," אמרה הזקנה. "מה אעשה בעיר?"
"כבר עשית דייך," אמר הבן. "הגיעה עתך לנוח."
"ומלמד זה," אמרה האם. "אין להכניס המות לבית. הנה פה, אצל רחל, נשא משה אשה. כבר עמדו להתגרש, לולא מיהר אביו לבנות לו בית לעצמו. אין היא אשה רעה, אשתו. אבל כך זה."
"אמא," אמר הבן. "את שושנה נשאתי לפני כארבעים שנה. כבר אין סיכוי לגירושים." נאנח. "הבריות אומרים,

כשהיה בניציון חיות משפיל את בויך התה מפיו, היה שפמו הרחב והמדובבל מנטף. בתנועה אוטומטית היה מר חיות מספג את פיו במפית אחרי כל לגימה. אותה שעה גם מנסה הוא לקלוט משהו מהעיתון, ומאחר ששתי ידיו עסוקות, כמעט אין פת שחרית נאכלת, לולא זרוני אשתו. פתאום הנית את הבויך בתחתית, חולו תנועות השפם הריחמיות של לעיסה מהורהרת, ואצבעותיו מרחו את סני טרו המגולח, כשפניו מורעמים לתוך העתון.
"מה יש?" שאלה הגברת חיות.

פינה מר חיות מקום בפיו למלים, ואמר: "הלומינית הזקנה מתה."
השב לומין היה מוכר לגברת חיות, כשם שהוא מוכר לרבים מתושבי עיר זאת, אבל לא ראתה מדוע ירעים בעלה את פניו בגלל מות אותה זקנה. אחרי שייצא לעבודת יומו עוד תשב ותחפש ענין בעתון בטרם תפנה להתעסקותה היומית, וודאי תראה מה שראה בעלה, אבל מאחר שכבר היתה בגיל בו מתים מכרים, שאלה: "ממה מתה?"

"לא כתוב. ודאי מזקנה."
"כמה כחה היתה?"
"דומני קרובה לתשעים."
"צעירים ממנה אל ימותו," אמרה הגברת חיות בהקלה. "חבל," אמר מר חיות.
בדרך כלל לא היה פיו פנוי לשיחה בסעודה, ושעת צה שחרית גם לא היתה בשעות דברנותו ביממה. אפשר חבל היה לו על הזקנה שמתה, ואפשר חבל היה לו על השנים שעברו.
לא סיים את סעודתו, הניח את העתון מידו, קיפל את המפית, ונטרד מהמטבח.

כשעה אחרי כן, עמד מר סימקין דחיל ושפל ברך, לפני שולחן כתיבה חום כהה, מטר ושמונים על מטר, מבריק ופניו מכל, חוץ מערמת עתונים ומודעת אבל, כאותן שמד ביקים על כל קיר. מעברו האחר של השולחן קרס גופו הגדול של מר לומין מאחורי פנים גוקשים, שקיבלו ממר סימקין דוח על מעשיו.

מר סימקין היה קצר ורגליו מעוקמות לסוגריים. פניו נחרשו קמטים עמוקים, ומתוכם הודקרו חוטם גדול ועגום, וגבות מכסיפות. סנטרו ומצחו נסוגו אחור, וכן גם שער ראשו. כבן ארבעים היה, ומנהל משרדו של מר לומין. מגור סה בעבודת לבלר, ידע מה חשוב התפקיד שהטיל עליו עתה. רשאי אדם לטעות לפעמים בעבודת המשרד, אם רק ייצא שיר שאפשר לשלחו לעזאזל בעתן; אך לטעות בעניניו הפרטיים של מר לומין אין כפרה. עדין זכור למר סימקין המעשה באותו צור פרחים. לעימת זאת, הרוצה להצטיין, הנה לו ההזדמנות הנאותה.

"העתונים," אמר סימקין כשהוא שוקל כל מלה, לא רק שמו את המודעות שלנו בראש כל מודעות האבל, אלא גם הכניסו כולם, כפי שתוכל לראות בעמוד גימל..."
"ממ... רטן מר לומין. את המודעות ברחובות הר ביקר?"

"כן, הרביקו. עוד אמש," שמח סימקין להצביע על השג. "ראה שלא תאחר החברה קדישא." התרה מר לומין. "עמדו על המקח?"

"הצלחתי להפחית מאתיים לירה. הם טוענים כי בנחלת יצחק מספר המקומות מוגבל. רק מפני כבוד..."
"ממ... אמר מר לומין. בגלל מאתיים לירה לא כדאי לסכן את יחסם של אלה, ובכל זאת עוסיף. יכולת להגיד להם, כי יש לה מקום בכפר."
"הגדתי, אבל כנראה יש הסכם בין האדונים האלה. הם..."
"והאיטובוכים יהיו בומן?" חקר מר לומין.
"יהיו, אבל הייתי צריך להסתפק בחמשה בלבד, דן טוע נים, כי אין..."
"נקחה כי המלחים יבואו במכוניותיהם," אמר מר לומין, ועוד פעם לא ידע סימקין אם השביע את רצונו.

★ ★ ★

לפנים, כשהיו כל תהליכי החיים פשוטים יותר, היה גם סיווג פשוט. פשוט עד לגחון. אדם היה אוסף את רגליו, ומת. למעשה כזה אף אין צורך בחזרה מוקדמת. אפילו תניק יכול לעשותו למפרע בעינים עצומות. היו לטכס זה ואריאציות קלות, אך גם הן פשוטות בתכלית: אדם מצווה לביתו, ומת; חילה את חוליו, ומת; או סתם מת, בלי כל הקדמה. ומתיד היה מעשה זה ענין פרטי שבינו לגופו או בינו לבוראו.

עתה, משושבו תנאי החיים, אין אדם יכול למות בשפ טות כזאת. אין הוא יכול ללכת ולשכב עם אבותיו, כי בינו לאבותיו ניצב הרופא. גם בינו לקברו ניצב הרופא. חוקר מקרי המות הוא הוואג לכך, שלא ייקבר אדם בלי תעודת רופא מוסמך ומאורגן.
אף שהיה ברור למר יעקב לומין (בן ששים וארבע, קרה